

Kármán Elemér a fiatalok bírása és pedagógusa (1876-1927)

Kármán Elemér a századelő magyar tudománytörténetének egyik tragikus hőse. Sorsát a tudomány új útjait választóknak kijáró idegenkedés, a forradalmi lendületet vállalókkal szembeszegezett úri, bürokratikus közöny és megvetés formálja masszív tragikumává.

Kármánt a korai halálát követő hosszú szellemi hibernációból egykori munkatársa, Ganó Vilmos szabadította fel az ötvenes évek végén,¹ rábízva az utókorra e nagy kincseket ígérő életmű rétegenkénti feltárásának örömét és hasznát. Az *œuvre*-t jó néhány tanulmányból és egy átfogó, összefoglaló monográfiából könnyen megismerhetjük, de szerzőjük, a gondolkodó, érző, küszködő prometheuszi sorsú ember elé szinte áthatolhatatlan hálót szőtt a félévszázadnyi hallgatás.

Kármán emberi kontúrjainak felidézését az is bizonyítja, hogy alakjára kicsinyítő árnyékot vet az apa-óriás Kármán Mór szellemi nagysága. Ugyanakkor az sem használ a jogász-pedagógus emléke felidézésének, hogy a pedagógia-történet még ma sem rendelkezik olyan „skatulyával”, amibe ő beleillene.

A hatvanas, hetvenes években csudó – elsősorban Pál László nevével fémjelzett – kriminálpedagógiai kutatások fókuszában² – kellemes meglepetést és némi büszkeséget előidézve – ott áll a megtépzott sorsú Kármán Elemér, az első magyar kriminálpedagógus, robosztusan, most már illő talapzaton. Olyanon, amelyet a deviáns fiatalok mentéséért folytatott fel-fellángoló küzdelem egy-egy arra tévedt harcosa tiszteletadás nélkül nem kerülhet meg.

Alapélmények – kiindulópontok

Kármán kriminálpedagógiai nézetrendszerének mélyebb rétegeit minden bizonnyal apja szellemi jelenléte determinálja. Fő művében a hagyatéka előtt tisztelő fiú így vall, hogy „munkám alig is más, mint az ő pedagógiájának az erkölcsi nevelés pathológiai kérdéseire való alkalmazása, így ami a műben jó és helyes, az tőle való örökség és az esetleges tévedésekért engem illet a felelősség”.³ Nos, az apának személyes kisugárzásán, ösztönző jelenlétén túl abban is

1 *Ganó Vilmos*: Dr. Kármán Elemér az elfelejtett magyar kriminálpedagógus (1876 - 1927). *Gyógypedagógia*, 1959. évf. 4. szám

2 *Pál László*: Kármán Elemér kriminálpedagógiai hagyományai. *Magyar Pedagógia*, 1966. évf. 2. szám

3 *Kármán Elemér*: A gyermekek erkölcsi hibái és erkölcsi betegségei (*Kriminálpedagógia*) Budapest, 1922. Tudományos Könyvkiadó Vállalat, 4. oldal.

szerepe van, hogy európai látóköri, időközben törvényszéki büntetőbíróvá serdült fiú felleli Pestalozzinak és követőinek csodapalackját. A baj akkor kezdődik, amikor e palack szellemét egy csigaházába riadtan visszahúzó ország nyakára bocsátja.

Pedig Kármán pályájának első szakasza – a századvég gazdasági, kulturális fellendülést jósoló liberálkapitalizmusa – még felkarolja a kezdeményezéseket. Még van elegendő anyagi és etikai tartaléka, hogy reagálva a munkásság szervezett erejére, létrehozza az állam szociálpolitikai intézményrendszerét, amelyben előkelő szerepet juttat a gyermek- és ifjúságvédelemnek. E felszerkenő szociálpolitika azután jótékony nyomást gyakorol a kriminálpolitikára, amely most már kész kiengedni évszázados görcsös szorításából a kriminális gyermek- és fiatalokorúakat.

A fiatalokorúak büntetőjogának és büntetésvégrehajtásának átértékelését elősegítette a büntetőjog-tudományban bekövetkezett azon szemléleti változás is, amelyhez sürgető nyomatókat adtak az elméleti és gyakorlati szféra megoldásra váró, szinte egymásra torló új jelenségei. Az okokat a fiatalokorú bűnözés növekvő volumene, a klasszikus büntetési rendszer alkalmasságából való kiábrándulás szolgáltatta. A determinizmus térhódítása a társadalomtudományokban a büntetőjog-tudományban is életre hívta a determinista felelősségtant, amelynek talaján hirtelen nagy fontosságúvá váltak azok az eszközök, amelyek képesek megváltoztatni a büntettest. E szemlélet hatására új megvilágításba került a fiatalokorúak büntetési rendszere: az 1908-ban meghirdetett I. Büntetőnovella szakított a klasszikus büntetési elvekkel és a fiatalokorúak megmentésére és nevelésére irányuló intézkedési rendszert tűzte ki célul.

E rendszer, melyet lelkes reformerek több évtizedes küzdelme emelt törvényerőre – minden kezdetlegessége és hiányossága ellenére – pedagógiai tartalmával forradalmi fordulatot hozott: a büntetőjog a bűnelkövető fiatalokorúakon már nem akart igazságot téve bosszút állni, hanem a cselekményeikben kiütöző társadalmi igazságtalanságot próbálta jóvá tenni a társadalom odafordulásával, nevelésükkel. Így teremtődött meg egy fiatal, pedagógiai érdeklődésű jogász számára az a küzdőtér, amelyet szakmabéli társainál sokkal gyorsabban képes felhasználni „vakmerő” kísérleteihez.

A fiatalokorúak bírása

A fiatalokorúakkal kapcsolatos büntetőjogi földcsuszamlás elsőként a bíróságokat érte el. Az új kriminálpolitika nem kevesebbet kívánt tőlük, mint azt, hogy múltbanéző tekintetüket a fiatalokorúak ügyeiben fordítsák el a tettről és irányítsák figyelmüket a tettes jövője felé. Ez pedig maga volt az ítélezés forradalma. A bírák úgy érezték, Iustitia helyét Pythia ragadja el, hogy a múltbéli ítélezésük kapaszkodóit elveszítve arra kényszerülnek, hogy a jövő bizonytalan és kifürkészhetetlen kontúrjaihoz igazodjanak. Ez azért is elborzasztotta őket, mert kezdett kiderülni, hogy a bűnöző ember – egyáltalán az ember – magatartásának mozgó mechanizmusa összehasonlíthatatlanul bonyolultabb minden más szerkezetnél. Kezdett kitudódnival, hogy senki sem tudja sorsának alakulását életviszonyainak uralkodó áramlataitól elszakítani, hogy a bűnöző gyermekember könyezete áldozataként vergődik a végzet csapdájában.

Kármán talán világosabban látja kortársainál, hogy itt bíróból nevelővé kell lenni, hogy nem a bűncselekményt kell kibogozni, hanem a fiatalokorú

elkövető egyéniségét, életviszonyait, környezetét kell megismerni, hogy erkölcsi fejlődése, jövőbeli magaviselete érdekében hathatós intézkedések szülessenek, Kármán azt is látja, hogy e szemlélet nagy, százados tradíciókat veszélyeztet: a bírónak ki kell kászálódnia jogra épített tekintélyfészkéből és le kell ereszkednie a valóság talajára, ahol a bűn terem. Azt is tudja, hogy a bíró itt e talajon védtelen, hogy meg kell tanulnia új módon viselkedni, új eszközökkel bánni. Hiszen eddig a tettehez keresett illő büntetést, a tette mögött lapuló tettes pedig vagy felbosszantotta, vagy szánakozással töltötte el. Most pedig egyszerűen szemtől szembe kell néznie vele és avafatlanul bele kell nyúlania olyan sorsokba, amelyeknek gyökerei a – többnyire szorongással lenézett – nyomornegyedek felé húzódnak. De Kármán azt is tudja, hogy a társadalom peremére sodródó gyermekek és fiatalok mentése olyan misszió, amely nemcsak az európai nagykorúságot bizonyítja, de egyike a hon jövője érdekében teendő nagy kulturális vállalkozásoknak is.

A magyar jogalkotás egyik merész tette 1913-ban, hogy a klasszikus büntetőbíró-gólemet felváltotta – az angolszász példa bátorító hatására – azzal az igazságszolgáltatással, mely ítélkezést, a nevelést és a végrehajtást is végigköveti tekintetével. Kármán is ott bábáskodik a fiatalok bíróságáról szóló törvény megszületésénél.

A fiatalok büntetőjogának átfogó reformja – Angyal Pál, Balogh Jenő, Finkey Ferenc és mások műve – immár törvényben. A büntetőjog önmagába zárkózása után évszázadok óta először kínálja fel lőállásait legálisan a pedagógia, a pszichológia segéderőinek a fiatalok kriminalitás elleni csatában. De rövid időn belül kiviláglik, hogy a szövetségesek euforikus egymásra találásának elmúltával, a hétköznapi aprómunkájában – a gyakorlati feltételek hiánya miatt – a reformgondolatok realizálódása lelassul. A fiatalok bírái nem tudnak szabadulni korábbi beidegzettségeiktől, nem szívesen ereszkednek le tekintélyük magasáról. A fokozatosan növekvő kriminalitás pedig könnyen felmenti őket a fiatalok bűnöző körüli pepecselés kötelezettsége alól. Nem igazán értik – nem is igen alkalmazzák – az új intézkedési rendszer előnyeit.

A szövetséges kriminálpedagógiának, az inadaptáltak lélektanának európai szintű művelői – Ranschburg Pál, Eltes Mátyás, Vértes József, Nemes Lipót – úgy szorulnak kényszerű elefántcsonttoronyba, hogy a patronázs-mozgalom lelkes, ám laikus hívein kívül nincs, akit megtermékenyíthetnének tudományukkal. A nevelőotthonok és -intézetek, a fiatalok fogházainak alkalmazotti állománya alapvetően nincs felkészítve az erkölcsi fogyatékosok új módszerű nevelésére. Tán a javítóintézetek negyedszázados múltjukkal befogadói lehetnének e tanoknak, de a tízes évek elején már nyomasztó módon ütközik ki az az anyagilag és erkölcsileg megalázó különbség, amely az intézetek lelkét adó családfőket sújtja néptanító kollégáikkal szemben. A fogházregulához szokott személyzet pedig dermedten lesi, hogy az igazságügyi kormányzat miféle úri módit szabadít rá megint a fiatalok pátyolgatásával.

A kísérletező tudós

Kármán Elemér mint a fiatalok bírja tovább tekint kortársainál. Pontosan látja, hogy a veszélyeztetett, bűnelkövető gyermek- és fiatalok mentésének ügye korántsem oldódott meg a törvényhozók nagylelkű gesztusával. Gyakorla-

ti célul tűzi ki: a „fiatalkorúak bíróságainak szervezésében oda kell hatni, hogy azok valóságos kriminálpedagógiai alapokon nyugvó nevelő intézmények legyenek”, elméleti célként viszont „a gyermekek és fiatalkorúak erkölcsi romlását és kriminalitását előidéző okok, továbbá az erkölcsi nevelés elemeinek és gyakorlati kivetele módszerienek kutatását”⁴ szabja meg.

A gyakorlat tehetetlen mozdulatlanságát ott kezdené eloldani, ahol azt a görcs leginkább szorítja: a hétköznapi apró munkájában. Ehhez azonban tapasztalatokra kellene szert tennie, követésre méltó példát sugárzó laboratóriumot kellene létesítenie. Az erősödő történelmi ellenszél nem kedvez terveinek. A császár és király épp olyan kanócot gyújt meg, amelynek végén elképzelhetetlen mennyiségű robbanóanyag vár pusztító munkájára. Kármán hirtelen a misszionáriusokat körülvevő értetlenségben találja magát. Elszántsága és híveinek maroknyi tábora segíti abban, hogy Erzsébetfalván az ottani fiatalkorúak bírósága mellett 1915-ben kriminálpedagógiai intézetet szervezzen.

Az „intézet” szerény körülmények között, de annál gazdagabb programmal kezdte meg működését. Kármán mint Hans Gross linzi mester intézeti modelljének hűséges követője a háborús inségtől szorongatott ország egyik eldugott szegletében, a hivatali bürokrácia ellenében alakítja lépésről-lépésre intézetének profilját. Befogadja a helyi bíróság hatásköréből a szociális gondozásban, nevelésben részesítendő elhagyott, a bűnözés veszélyének kitett gyermekeket, megfigyeli őket és szakvéleményt nyújt a bírónak; együttműködik a nyomozószervekkel, a patronázs-egyletekkel; esetvizsgálatok, adatfelmérések elméleti összegzésére törekszik, az igazságszolgáltatás, a nyomozó- és patronázs-szervek tagjainak képzéséhez tananyagot készít.

Megfigyelni, mérni, tanulmányozni a környezetet, a hivatal- és szakmabelieket közös gondolkodásra serkenteni, onnan szedni az elmélethez valót, aminek az a jobbítására szolgál: a valóságból a valóságért; megfékezni a lejtőn meginduló gyermekek rohanását, mi ez, ha nem minden – volt és leendő – kriminálpedagógus jánosvitézi tündérsziget-álma. Ahol a jogász, a pedagógus, az orvos, a pszichológus, a pártfogó úgy veszi koszorúba a sorsüldözött gyermekeket, hogy nem acsarkodik sem egymásra, sem a hitehagyott nyomorultra, hanem ellenkezőleg, egymást okítva és inspirálva keresi az erkölcsi betegségek ellen ható elixírt. Nos, Kármán szellemét, ha másért nem is, már e kis édenkertjéért érdemes felidézni és megőrizni.

„Elértük – írja –, hogy a fiatalkorúak elleni eljárás alakszerű garanciáit és formalitásait helyettesítettük azzal az együttes munkával, melyet a jogász, az orvos és a pedagógus együtt végez és a gyermek ügyét legjobb tudásuk és jóindulatuk szerint közösen beszélik meg, a felelősség így nem a bíró formális hatalmán és a szakértő tanúskodási kötelességén alapul, hanem a tudásnak és az igazságnak azon a hatalmán, amelyet a tapasztalat és az igazság keresése nyújt. Az eredményt azután leginkább az biztosította, hogy ebbe az őszinte érintkezésbe bele tudtuk vonni magát a gyermeket és azt a szülői családi kört, amelytől a gyermek sorsa függött és ismét a tudomány világossága mellett érhattük el azt, hogy a hatalom elé járulól egyén átlássa és megértse, hogy a hatalom valóban az ő egyéni javát akarja”.⁵

⁴ Kármán Elemér: A Budapesti Kriminálpedagógiai Intézet. Budapest, 1918. Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai Rt., 23. oldal.

⁵ I. m. 2. oldal

Kortársai Kármánt fantasztának tartották. A fenti idézet valóban értelmezhető a jövő üzeneteként is. Hogy miért nem a megvalósult jelené? Ennek okát a magyar kriminálpedagógia fájdalmas lemaradásában lelhetjük fel. Nem nehéz elképzelni, hogy e kis műhelyben megindult ismeretfelhalmozás, Kármán lelkes követőinek összefogódzása milyen tapasztalati, szellemi tőkéhez juttathatta volna a gyermek- és ifjúságvédelem, valamint a fiataikorúak kriminalitása elleni küzdelem mai harcosait.

A Tanácsköztársaság kriminálpolitikusa

A háború örvényébe süllyedő ország pedig már figyelmeztet Kármán igazságaira. Jelzés a hadiárvák lassan százezresre duzzadó tábora, jelzés az éhező-didergő tömegek egyre harsányabb pacifizmusa (készülni kellene a békére, el kellene takarítani a romokat a lelkekben!) és szomorú jelzés a fiatalok bűnelkövetők számának gyors emelkedése.

Az amúgy is rendkívüli nyomás alatt álló fiatalok bíróságai a patnázs-erők másfelé fordulása miatt elvesztik értékes szövetségeseiket, s így a néhány év előtti lelkes elképzeléseket összeroppantja a történelmi teherpróba. A bíróságok nem képesek megkülönböztetett módon kezelni a fiatalok büntetőügyeit. A helyzet további romlását idézi elő a nevelő- és javítóintézetekből frontra irányított személyzet távozása; amely fenyegetően maga után vonja az egész intézményrendszer tartalmi leépülését, pedagógiai kiüresedését.

Kármán e helyzetben sem csügged, lankadatlan hittel agít a talpraállás mellett. Pedagógiai szemináriumot indít, ahol a gyermekeken segíteni akarók egyre többen tüntetik ki önbizalmat, erőt nyújtó érdeklődésükkel. Ám ebben a figyelemben már a forradalomba rohanó ország odafordulása lehető fel azok iránt, akik felvállalják az új eszmék terjesztését.

A felgyorsult történelem egyszeriben az események porondjára parancsolja Kármánt. A Tanácsköztársaság Igazságügyi Népbiztonságának gyermekvédelmi ügyosztályát bízzák rá, éppen azt, amelyik elgondolásait eddig rendre megfojtotta. A polgári származású Kármán úgy lép a politika küzdőterére, hogy világnézeti-szakmai felfogásán vajmi keveset kell módosítani: a „fantasztá” saját birodalmába érkezett.

A gyermekvédelem újjáteremtésében igazi forradalmárként lép fel, az osztálykülönbségek megszüntetésében látja „a testi, erkölcsi és értelmi nevelés kitagadottjainak felemelését... és ami mindeddig csupán karitatív jótékonyági módon ment, az igazi közös emberi nevelés útján valósul majd meg – írja – ahol a gyermekvédelem külön tisztje megszűnik és csupán gyermeknevelés lesz, mindenkire egyformán és állandóan kiterjedő”.⁶ Kármán azonban magától értetődőnek tartja, hogy e távoli, idilli állapot megvalósítását a karnyújtásnyira eső akadályok leküzdésével kell elkezdni.

Kiindulópontja még ma is utópiának tűnik: az iskolának, a tanácsnak, az egészségügyi és népjóléti intézményeknek kell megállítani a fiatalokat az erkölcsi romlás útján. A lejtőre jutottakat pedig olyan kisegítő igazságügyi gyermekvédelemnek kell felkarolnia, amely képes szakszerűen és gyorsan visszavezetni őket a normál pedagógiai körülmények közé. Kármán mindent el-

6 *Kármán Elemér: Az igazságügyi gyermekvédelem programja. Proletárjog, 1919. 55. oldal.*

követ, hogy a gyermekvédők apparátusából száműzze a dilettánsokat, a szemforgatókat, hogy e munkát tudományos ismeretekre alapozza.

A kormányzótanács lelkesen hozzájárul, hogy a fiatalkorúak enerválódott bíróságait, a széthullott patronázsrendszer gyermekőrök, gyermekbizottságok váltsák fel. Nekilátnak a gyermekmentő és megfigyelő átmeneti otthonok hálózata kiépítésének. Kármán egy súlyos adósság törlesztésének terhét is nyakába veszi: az igazságügy hatáskörébe tartozó javító- és nevelőintézetek működésének jobbítását. Régi meggyőződése, hogy „ezeknek az intézeteknek a szervezése és vezetése, a kínáló nevelési módok és erkölcsök hiányosak”,⁷ teljesen nélkülözik a pedagógiai cél tudatos átgondolását. Olyan differenciált intézethálózat létrehozását tartja szükségesnek, amelyben egymástól elkülönítve nevelhetők a más-más okokból elzüllött, illetve az antiszocialitás különböző fokain álló gyermekek. Kiábrándultan nyilatkozik a javítóintézetekről, mert azok büntető jellege nem szűnt meg, oda a fiatalkorúak internálva vannak.

Kármán nézetei alapján a kormányzótanács egy erőteljesen tagolt igazságügyi nevelőintézeti hálózat létesítését tervezi, amelyben – máig példaadó módon – sajátos kezelést kapnának a környezetükben erkölcsi romlásnak kitétt, a testi vagy szellemi fogyatkozásban szenvedő, illetve közveszélyes fiatalkorúak. Kármán szerint a bűnösök és züllöttek nevelésére semmiféle külön pedagógiai szabály nincs, csupán bizonyos eszközök pótlására és kiegészítésére van szükség. A gyermek érdeke nem az elkülönítés, hanem a rendes életbe való visszavezetés. Az izolálás a régi vérbosszú és a kiközösítés maradványa. „Csak ott indokoltak a külön igazságügyi intézmények, ahol a gyermek vagy fiatalkorú egész szociális életének átalakítása szükséges a hatóság rendező erejével.”⁸

E mának szóló üzeneteket nem kaphattuk kézhez, a történelem nem bizonyult becsületes közvetítőnek. A Tanácsköztársaság bukásával szemétdombra került a kármáni hagyaték, ott hanyódott évtizedekig, karnyújtásnyira a devians fiatalkorúaktól. És senki sem akadt, aki lehajolt volna érte.

Az elfelejtett kriminálpedagógus

Kármán Elemér a húszas évek elején visszaszorul a maga alapította intézetnek egyre zsugorodó falai közé. Még egy kicsit hagyják bíbelődni, majd a Fővárosi Villamosvasút Társaság kiszemeli kocszervezőinek alkalmasság-vizsgálatához a magyar kriminálpedagógia egykori sasfészkét és addig egyetlen laboratóriumát. A halálba menekülő Kármán magával viszi egyfelől a fiatalkorúak bíróságaihoz fűzött reményeket, másfelől a magyar társadalom lelkiismeretének éberségét, amivel addig a lejtőre csúszott gyermekek mentésének ügyét kísérte.

Míg a nyugati féltekén a már jól kiépített és bejáratott intézményrendszer szinte észrevétlenül dolgozza fel a gyermeklelkekben a háborús károkat, keleten egy új típusú pedagógia nagy alakját emelik csavargó-tanítványai a közép-korból a világ élvonalába, az újból úrvá lett Magyarország pedig irtózva tépkedi magából a haladás akárcsak rózsaszín tollait is.

A klasszikus büntetőjog sáncai mögé riadtan visszavonuló kriminálpolitika nem tud mit kezdeni a fiatalkorú bűnelkövetőkkel. Kármán kevéssel halála

⁷ *Kármán Elemér*: Az erkölcsileg fogyatékosok javító-nevelőintézeteinek pedagógiai reformja. A Gyermek, 1919. 90. oldal.

⁸ I. m. 93. oldal.

előtt így jajdul fel: „A nevelés csak akkor lehet eredményes, ha annak természeti és társadalmi feltételei nem szenvednek sérelmet jogi és politikai szempontok megóvása érdekében... dacára annak, hogy a mi törvényünk felszabadította a bírót a nevelésnek majdnem mindennemű korlátjától; azonban a hiányos pedagógiai felfogás és különösen a magukat világnézeteknek nevező egoisztikus és pártpolitikai irányzatok lehetetlenné tették a törvény célszerű végrehajtását”.⁹

A politikai hatalom buzgalmában mit sem törődik azzal, hogy a kézikor-bácsává tett büntetőjog ismét megkülönböztetés nélkül csap le felnőltre, fiatal-korúra. Hol vannak már a tisztességes szándékú reformtörekvések, az alávetett osztályok felemelésére irányuló kulturális vállalkozások. Mindezek kármáni hóborttá kompromittálódtak. „A fiatalkorúak erkölcsi nevelése és bűnözése az állampolgári gondolkodásban mellékes és kicsinyes kérdés – írja – és még mindig csak annyiban fontos, mint ahogy az a frankfurti árvaház 1676-i alapítólevelében indokolva van, hogy a rossz gyerekek zavarják a tisztességes polgárok egymással való beszédeit az utcán, az üzletekben és álmait puha ágyaikban.”¹⁰

Ganó Vilmos, a hűséges pályatárs szerint Kármán Elemér a magyar kriminálpedagógia Makarenkó nagyságú egyénisége volt, akinek minden sorából, minden tettéből nagy emberismeret, mély szeretet és igazi pedagógiai tapintat árad. Elérkezett az idő olyan talapzatot állítani szellemi öröksége számára, amely bevilágítja történelmi elmaradásunkat, ugyanakkor lankadatlan kutatásra ösztönzi a veszélyeztetett, bűnelkövető gyermek, illetve fiatalkorú reszocializációjával foglalkozókat.

Dr. Lőrincz József

⁹ *Kármán Elemér*: A fiatalkorúak javítónevelésének aktuális problémái. Jogtudományi Közlöny, 1926. 4. oldal.

¹⁰ l. m. 5. oldal

E SZÁMUNK SZERZŐI

Dr. Boros János bv. őrnagy, az Országos Parancsnokság nevelési osztályának alosztályvezetője; **dr. Cser Gyula** bv. százados, a Rendőrtiszti Főiskola bv-tanszékének adjunktusa; **dr. Csermely Péter** bv. főhadnagy, az IM tűzvédelmi vezetője; **dr. Hágelmayer Istvánné** tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, munkajogi tanszék; **dr. Kálmán János**, a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének osztályvezetője; **dr. Kulcsár Kálmán** miniszter, Igazságügyi Minisztérium; **dr. Lőrincz József** bv. alezredes, a Rendőrtiszti Főiskola bv-tanszékének vezetője; **Nagy István** bv. alezredes, az Alföldi Bútorgyár főmérnöke; **dr. Németh Gyula** bv. alezredes, a Fővárosi Bv. Intézet parancsnoka; **Surin András** bv. hadnagy, a Váci Bv. Intézet nevelője; **Véghné dr. Müller Anikó** bv. százados, a Pálhalmi Börtön és Fogház igazgatási szolgálatának vezetője; **dr. Vókó György** ügyész, a Legfőbb Ügyészség büntetőbíróági főosztályán.